

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

УДК: 94 (73) "1939/1945"=414

DOI: 10.31651/2076-5908-2023-2-116-121

Hennadii Kazakov

*PhD (History), Leading Desk Officer, Teaching and Scientific Research
Methodologies Department, High School of Public Governance, Kyiv, Ukraine.*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2860-9892>

e-mail: gkazakov2505@ukr.net

SEGREGATION AS A COMPONENT OF AFRICAN-AMERICAN MILITARY SERVANTS DAILY SITUATION IN THE WORLD WAR II (PERIOD 1941–1943)

Abstract. The purpose. *The article aims to investigate the impact of segregation on the main aspects of the everyday life of an African-American soldier in the conditions of the Second World War.*

Scientific novelty. *The author focuses on the soldiers of the main contingent of the US armed forces, and the chosen chronological period of 1941–1943 is due to the stronger manifestations of racism in the army, while starting from 1944, African-Americans began to be integrated into interracial military units. In the first place the study of the «everyday life of war» helps to reveal the military conflict not only through the prism of high politics and the course of hostilities, but also through the living conditions and feelings of its main actors, who die at the front and experience all the horrors of war. The analysis of everyday life was carried out primarily by studying the letters of African-American servicemen, in which the conditions in which they found themselves and the internal experiences of the soldiers were noted.*

Conclusions. *It was determined that with the entry of the USA into the Second World War, there was a repetition of the events of the First World War, when African-Americans did not want to be recruited into the ranks of the army or were recruited mostly to perform auxiliary and most unpleasant jobs, reducing their status to service personnel. At the same time, African-Americans are segregated, the manifestations of which can be seen not only in the treatment of them by the rest of the military, but also in terms of material support, food, living conditions, sanitary and hygienic assistance, etc. The author concludes that segregation became the main measure of the daily life of African-American servicemen during Second World War. For them, everyday life was a kind of joint challenge, which should be overcome by joint efforts.*

Key words: *African-American soldier, segregation, racism, Second World War, US Army.*

Геннадій Казаків

*кандидат історичних наук, провідний фахівець відділу методології навчання
та наукових досліджень, Вища школа публічного управління, м. Київ, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2860-9892>

e-mail: gkazakov2505@ukr.net

СЕГРЕГАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПОВСЯКДЕННОГО СТАНОВИЩА АФРО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ (ПЕРІОД 1941–1943 рр.)

***Анотація.** Автор статті ставить за мету дослідити вплив сегрегації на основні аспекти повсякденного життя афро-американського солдата в умовах Другої світової війни. Автор акцентує увагу на солдатах основного контингенту збройних сил США, а обраний хронологічний період 1941–1943 рр. зумовлений найбільш сильними проявами расизму в армії.*

***Наукова новизна.** Аналіз повсякдення здійснено насамперед за допомогою опрацювання листів афро-американських військовослужбовців, в яких міститься інформація про умови, в яких вони опинилися, та внутрішні переживання солдат.*

***Висновки.** Визначено, що зі вступом США у Другу світову війну відбулося повторення подій Першої світової, коли афро-американців не хотіли залучати до лав армії або ж залучали здебільшого для виконання допоміжних та найбільш неприємних робіт, зводячи їхній статус до обслуговуючого персоналу. Паралельно афро-американців сегрегували, прояви чого спостерігалися не тільки у ставленні до них з боку решти військових, але й в інших сферах. Не є винятком і ті афро-американські підрозділи, які були залучені до бойових дій, виконуючи в них функції відволікаючої сили. Автор приходить до висновку, що сегрегація стала головним мірилом повсякденного життя афро-американських військовослужбовців.*

***Ключові слова:** солдати, афро-американці, сегрегація, расизм, Друга світова війна, армія США.*

Постановка проблеми. До недавнього часу, досліджуючи окремі проблеми Другої світової війни, науковці насамперед звертали увагу на питання, які були пов'язані з бойовими діями, здебільшого оминаючи людський фактор. Натомість саме звичайний солдат має поставати «головним героєм» наукових розвідок, адже він є тим, хто відчуває увесь тягар війни та наближає перемогу. У реаліях сьогодення для України – це є військові у лавах ЗСУ, які боронять українські землі від російського загарбника та відстоюють суверенітет української держави. У роки Другої світової війни для США це були їхні громадяни, які воювали на чужих континентах з метою захисту демократії, людської свободи. Повсякдення американських військових у роки Другої світової війни різнилося залежно від кольору шкіри, яку мали солдати. Расові меншини, незважаючи на спільні інтереси, зазнавали певних утисків. Фронт і став поштовхом для їх поступового визнання як «рівних». Зважаючи на це, у контексті історії повсякденності війни доволі актуальними постають питання, пов'язанні з життям солдат, представників національних меншин, на фронті.

Мета роботи – на основі актуалізованої джерельної бази, представленої насамперед особистими спогадами афро-американських військових, яка наявна в їхніх листах додому, дослідити вплив сегрегації на основні аспекти повсякденного життя афро-американського солдата армії США в умовах Другої світової війни (на етапі 1941–1943 рр.). У статті ми зосереджуємо увагу на сухопутних військах, адже вони склали основну частку військового контингенту, в якому були представлені афро-американці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність теми зумовлена й недостатнім ступенем наукової розробки проблематики. На сьогодні немає комплексного дослідження, присвяченого повсякденному життю афро-американських військовослужбовців у роки Другої світової війни. Серед дослідників, які фрагментарно висвітлюють зазначену проблематику, варто виокремити американських істориків В. Хасті, К. Мур, Дж. Стенфілд¹, які зосереджували більшу увагу на участі афро-американських військових у бойових діях та факту сегрегації. Питання повсякдення дослідниками оминалося або згадувалося побіжно.

¹ Hastie W. Negro Officers in Two World Wars. *Journal of Negro Education*. 1943. № 123. P. 316–323; Moore C. Fighting for America: Black Soldiers-the Unsung Heroes of World War II. New York : Presidio Press, 2005. 367 p.; Stanfield J. Race Relations Research and Black Americans between the Two World Wars. *Journal of Ethnic Studies*. 1983. P. 61–93.

Як вказувала В. Лобачевська, військове повсякденне життя людей в умовах фронту і тилу по суті було екстремальною повсякденністю, іншою стороною війни – події екстремальної, що змінювала устрій, порядок, умови, норми життя людини, що скасовувала звичні інститути соціальної організації². Повсякденні практики періоду Другої світової для афро-американців мають певні паралелі з їх участю у Першій світовій війні, про що автором вже зазначалося у попередніх розвідках³, зокрема війна стала надією для афро-американської спільноти у подоланні расових стереотипів всередині Сполучених Штатів і надання їм рівних прав у межах власної держави, створила передумови для руху за громадянські права. Водночас, на відміну від Першої світової війни, зазначений рух не припинився у перші повоєнні роки, а навпаки, набув більшого розмаху та в результаті призвів до визнання на державному рівні рівності афро-американців.

Виклад основного матеріалу. Власне, якщо звернемо увагу на внутрішньополітичні реалії США, то на початку Другої світової війни в країні активно впроваджувався принцип дискримінації чорношкірого населення в усіх сферах повсякденного життя, зокрема й у збройних силах. Так, напередодні війни у військах США служило, за різними джерелами, від 6,5 до 8 тис. негрів, що своєю чергою, становило 2 % від усього особового складу⁴. Афро-американці доволі рідко отримували офіцерські чини і натомість служили у сегрегованих збройних частинах, тобто таких, де не афро-американцями могли бути лише офіцери та вище керівництво, тоді як уся частина створювалася за расовою ознакою.

Афро-американці ще до вступу США у Другу світову війну, хоча й в незначній кількості, але отримали змогу служити не лише у сухопутних військах, але й на флоті, у військово-повітряних силах, морській піхоті, береговій охороні тощо.

Вступ США у Другу світову війну відзначився повторенням ситуації 1917 р., коли афро-американцям масово відмовляли у долученні до війська. За офіційною позицією, причиною був досвід армії у період Першої світової війни з афро-американською 92-ою піхотною дивізією, яка (недостатньо навчена й неохоче очолювана білими офіцерами) погано проявила себе у боях⁵. Але, якщо врахувати досвід 1917–1918 рр., то афро-американські дивізії відзначалися у низці вагомих подій попередньої війни. Тому можна припустити, що уряд (або військові кола) побоювалися активізації афро-американського руху по завершенню війни в межах власне США, що стало причиною вищеозначеного явища.

Разом із тим, з виникненням необхідності у збільшенні чисельності збройних сил країни, відбувається збільшення кількісного показника представників афро-американської спільноти у збройних силах. До лав армії активно записується чорношкіре населення. Загалом, за даними статистики, на кінець війни у сухопутних військах служили 701678 чорношкірих, без урахування загиблих та зниклих безвісті. Зросла їх чисельність і в інших видах збройних сил: на флоті – 165 тис.; у частинах берегової охорони – 5 тис.; у морській піхоті – 17 тис. Однак більше, ніж три чверті афро-американських військовослужбовців, знову ж таки проводячи паралелі з попередньою світовою війною, були прикріплені до частин постачання, переважно водіями⁶. К. Мур зауважував: «Чорношкірі американці, які носять зброю в піхоті, танковому корпусі чи авіації, були просто немислимим поняттям... Більш прийнятним було використання чорношкірих солдатів на допоміжних позиціях, як невоюючих або робітників»⁷. До бойових завдань долучалося менш ніж чверть афро-американських солдат.

² Лобачевська В. Ритуал у повсякденні війни (про архаїчну ритуальну практику в роки Другої світової війни за матеріалами польових досліджень у Білорусі). *Схід-Захід*. Випуск 11–12. С. 150

³ Казаков Г. Афро-американська спільнота у період мобілізаційних заходів 1917–1918 рр.: надії та практика. *Київські історичні студії*. 2022. № (1) (14). С. 39–43. URL: <https://doi.org/10.28925/2524-0757.2022.14>

⁴ Raker W., Upton J. *Encyclopedia of American Race Riots, Volumes 1*. London, 2007. P. 671.

⁵ African Americans in WWII Document Packet. 7 p. URL: <https://docs.google.com/document/d/1ty5PXqa9OzT1NP8IPfn7z0XGP8a8i8nU2v6nZ2AgwyY/preview?hgd=1#heading=h.31s3reo88t0>

⁶ Hastie W. *Negro Officers in Two World Wars...* P. 318.

⁷ Moore C. *Fighting for America...* P. 86–88.

Відмінною рисою та основою повсякденного життя афро-американських військовослужбовців у роки Другої світової війни була сегрегація та расизм. Армія була відображенням внутрішньополітичного становища в країні; при цьому, незважаючи на атаку на Перл-Харбор, більша частина американців не відчула війни. Зокрема, помічник військового міністра США В. Хасті зазначав: «Традиційні звичаї Півдня були повсюдно прийняті та застосовувалися армією в якості основи політики і практики стосовно до солдат-негрів»⁸. Чорношкірі солдати вважалися менш боєздатними, а отже такими, яким не варто доручати серйозні справи. На них було покладено найгірші завдання – поховання померлих, будівництво тимчасових і постійних кладовищ. І це були ті види діяльності, де сегрегація не функціонувала, адже ховати доручали абсолютно всіх⁹.

Загалом існування сегрегації як фактора, що впливав на повсякденне життя в американській армії, умовно можна поділити на два періоди. Перший (1941–1943 рр.) характеризується функціонуванням повністю відокремлених білих та чорних загонів. Роздільні загоны на цей час були нормою для американської армії. Постійні сутички між білими та чорними військовослужбовцями, що деколи закінчувалися смертю когось із американських військовослужбовців, стали результатом сегрегації¹⁰.

Другий (1944–1945 рр.) позначився спробою інтеграції представників усіх етнічних груп в єдині військові загоны, що мало б сприяти ліквідації сегрегації. Головною причиною цього була потреба у швидкому доукомплектуванні військових одиниць після втрат унаслідок висадки в Нормандії та під час битви при Балджі. Це явище було негативно сприйнято як рядовим, так і офіцерським складом американської армії¹¹. Проте по завершенню війни, солдати, які служили в одних загонах з афро-американцями, стали лояльніше ставитися до останніх¹².

Варто більш детально зосередити увагу на першому періоді, під час якого спостерігалися найбільші утиски афро-американців та водночас демонструвалася незламність останніх.

Прояви расизму та сегрегації були відчутними ще на стадії підготовки у військових таборах, розташованих здебільшого на півдні, що призвело до активного цькування афро-американців не лише з боку білих солдат, але й місцевого населення. Вже на цій стадії було сформовано на всіх базах окремі банки крові, госпіталі чи палати, медичний персонал, казарми та місця відпочинку для чорношкірих військових.

Ця схема була перенесена і на фронт та табори, які базувалися вже в Європі. Відокремленість білих солдат від чорних сприяла і певним відмінним рисам у повсякденному житті афро-американських військовослужбовців, які були досить контрастними. З одного боку – це виконання допоміжних робіт, з чим не були згодні більшість афро-американців, які у листах додому наголошували на неприйнятності їхнього становища, адже їхня мета захищати американські цінності, а не «прислужувати білим, як у роки рабства»¹³. Подібний наратив притаманний багатьом проаналізованим листам, що свідчить про патріотизм афро-американців та їхнє бажання відстоювати ідеали власної країни, незважаючи на ставлення до них керівної верхівки. У результаті афро-американські солдати регулярно повідомляли афро-американській пресі та NAACP про погане поводження з ними, вимагаючи права воювати на передовій разом із білими солдатами¹⁴.

⁸ Hastie W. Negro Officers in Two World Wars... P. 319

⁹ World War II letters from African-American Soldiers : 1940–1945. b. 1 f. 8. P. 51; World War II letters from African-American Soldiers : 1940–1945. b. 2 f. 9. P. 22, 55, 69

¹⁰ Stanfield J. Race Relations Research and Black Americans between the Two World Wars. *Journal of Ethnic Studies*. 1983. pp. 72

¹¹ Ibid... P. 80

¹² Ciment J. Atlas of African-American history. Rev. ed. p. cm. P. 141

¹³ World War II letters from African-American Soldiers : 1940–1945. b. 1 f. 2. p. 29, 65, 107; World War II letters from African-American Soldiers. b. 1 f. 8. P. 83, 84, 89.

¹⁴ Sunday Chicago bee. 1942. August 2. P. 5, 7; Sunday Chicago bee. 1943. April 4. P. 5.

Другим контрастом було те, що ті афро-американці, які все-таки були допущені до військових дій, мусили займати позиції в найбільш небезпечних місцях, отримували продовольство в другу чергу. Все це у підсумку демонструвало зверхність білого населення. У такий спосіб велася війна не лише проти Німеччини та її союзників, але й всередині самої американської армії. Цікавим фактом є те, що лише серед чорношкірих солдат організували окремі угруповання. Представники інших національних меншин (зокрема, латиноамериканці), хоча і зазнавали расової дискримінації, однак воювали в одних загонах із білими військовослужбовцями.

Посилення расизму з боку американських військових відбувалося на тлі більш теплого прийому афро-американців у Великобританії, де не було таких значних расових упереджень. Британці усіх американських військовослужбовців відзначали за їх допомогу у боротьбі з нацизмом, їх щедрість і хоробрість, а в деяких випадках британська громадськість демонструвала особливу прихильність до афро-американських солдатів, які, як вважалося, мали кращі манери, ніж білі американці¹⁵.

Зазнавали афро-американці утисків і у питаннях харчування та житла. Дехто у листах згадував про те, що їм видавали застарілу амуніцію та, часом, несправне озброєння¹⁶. Більшою була вірогідність отримання зіпсованих консервів, до того ж харчуватися вони були вимушені частіше на вулиці, навіть у тих випадках, коли були наявні криті приміщення. Не відрізнялося і становище офіцерів-негрів, порівняно з білими офіцерами, які керували виключно «кольоровими» бойовими одиницями, тож перебували в таких самих умовах, як і підлеглі.

Не набагато кращими були медико-санітарні умови. Так, афро-американці, як і решта представників армії США, мали дотримуватися однакових вимог стосовно порядку та санітарних норм. Але отримати лікування вони могли лише від інших афро-американців, тому були дещо гірше забезпечені медикаментами та кваліфікованими медпрацівниками. Так, на початок війни чорношкірих медсестер було лише 48 осіб¹⁷, тоді як білі лікуванням афро-американців не займалися.

Не ділили на чорних і білих солдат хвороби, які були супутниками усіх армій періоду Другої світової війни. Причиною хвороб були холод, антисанітарні умови, поранення.

Щодо дозвілля, поширеним явищем було читання (як правило, листів з дому). Більш поширеними були карткові ігри, зокрема брідж¹⁸. Афро-американці грали не на ставки, а на інтерес або бажання, тоді як білі солдати часто ставили гроші. Це свідчить або про менші статки афро-американців, або ж про їхнє бажання відкладати кошти. Карткові ігри часом були єдиним десеґрегованим видом занять, адже іноді темношкірих гравців запрошували зіграти у «турнірах білих»¹⁹.

Відрізняла афро-американських солдат від інших і поведінка на вечірках. Військові, коли знаходилися в тилу, інколи влаштовували вечірки, проте не в сучасному розумінні цього слова, а як культурні вечори. Такі заходи не були масштабними та доволі частими, але ж мали місце в реаліях війни. Варто зазначити, що чорношкірі солдати під час подібних вечірок майже не вживали алкоголь, чого не можна сказати про білих солдат²⁰.

Зв'язок із рідними військові тримали через листування. Цьому сприяло й те, що з початком війни урядом було прийнято наказ «Про освіченість американських військовослужбовців», відповідно до якого призовників, перш ніж прийняти до лав армії, навчали основам граматики та математики. Як наслідок, більше 85 % чорношкірих призовників показали високі результати під час навчання. Для порівняння – лише 63 %

¹⁵ Black GIs in Britain. URL: <https://mixedmuseum.org.uk/brown-babies/black-gis-in-britain/>

¹⁶ World War II letters from African-American Soldiers. b. 1 f. 2. P. 29, 63

¹⁷ Phyllis Mae Dailey: First Black Navy Nurse URL: <http://www.nww2m.com/2012/03/phyllis-mae-dailey-first-black-navy-nurse/>

¹⁸ World War II letters from African-American Soldiers. b. 2 f. 9. P. 35, 49, 52, 112

¹⁹ Ibid... P. 53

²⁰ Stanfield J. Race Relations Research and Black Americans between the Two World Wars... P. 72

неосвічених білих призовників закінчили подібне навчання²¹. Листи чорношкірих відправлялися окремо.

Щодо тих афро-американців, які не здобули освіту та не вміли читати, що здебільшого було характерно для перших років війни, то їм допомагали інші представники етнічної спільноти. Так, темношкірі солдати збиралися в певні дні для читання отриманих листів²². Це свідчить про те, що для афро-американців усе повсякдення було спільним викликом, який вони і долали спільними зусиллями.

Висновки. Таким чином, проаналізовані матеріали дозволяють зробити висновок, що повсякдення афро-американських військовослужбовців у роки Другої світової війни характеризувалося проявами сегрегації та расизму. Уряд та керівництво армії тривалий час не мали бажання допускати афро-американців до військових дій, тому основою їхнього повсякдення стає виконання різних допоміжних завдань: логістика, поховання трупів, приготування їжі тощо. Ті ж, хто отримав змогу воювати, тривалий час були радше відволікаючою силою, до того ж, часом, гірше забезпеченою, до 1944 р. воюючи лише у сегрегованих бойових підрозділах. Сегрегація стала головним мірилом повсякденного життя афро-американських військовослужбовців. Їх вважали за гіршу расу, частими були випадки приниження з боку інших американських солдат. Водночас, для прикладу: британські солдати ставилися до них, як до більш вихованих, навіть краще, ніж до решти американського контингенту.

References

1. Lobachevska, V. (n.d.). Rytual u povsiakdenni viiny (pro arkhaychnu rytualnu praktyku v roky Druhoi svitovoi viiny za materialamy polovkykh doslidzhen u Bilorusi) [Ritual in everyday wars (about archaic ritual practice during World War II based on field research materials in Belarus)]. *Skhid-Zakhid. Vypusk*, 11–12, 150–160. [In Ukrainian].
2. Kazakov, H. (2022). Afro-amerykanska spilnota u period mobilizatsiinykh zakhodiv 1917–1918 rr.: nadii ta praktyka. *Kyivski istorychni studii*, 1 (14), 39–43. Retrieved from <https://doi.org/10.28925/2524-0757.2022.14> [In Ukrainian].
3. African Americans in WWII Document Packet. (n.d.). Retrieved from <https://docs.google.com>.
4. Black GIs in Britain. (n.d.). *mixedmuseum.org.uk*. Retrieved from <https://mixedmuseum.org.uk/brown-babies/black-gis-in-britain>.
5. Ciment, J. (2014). Atlas of African-American history. Rev. ed. p. cm.
6. Hastie, W. (1943). Negro Officers in Two World Wars. *Journal of Negro Education*, 123. P. 316–323.
7. Lester, R. (eds). (2008). *African Americans in the military [microform]*. Washington : «LexisNexis».
8. Moore, C. (2005). *Fighting for America: Black Soldiers-the Unsung Heroes of World War II*. New York : Presidio Press.
9. Phyllis Mae Dailey: First Black Navy Nurse. (n.d.). *nww2m.com*. Retrieved from <http://www.nww2m.com/2012/03/phyllis-mae-dailey-first-black-navy-nurse>.
10. Stanfield, J. (1983) Race Relations Research and Black Americans between the Two World Wars. *Journal of Ethnic Studies*. P. 61–93.
11. *Sunday Chicago bee*. (1942), August 2, 5, 7.
12. *Sunday Chicago bee*. (1943), April 4, 5.
13. *World War II letters from African-American Soldiers : 1940–1945*. b. 1 f. 2.
14. *World War II letters from African-American Soldiers : 1940–1945*. b. 1 f. 8.
15. *World War II letters from African-American Soldiers : 1940–1945*. b. 2 f. 9.
16. Raker, W., Uptont, J. (2007). *Encyclopedia of American Race Riots*. London.

Надійшла до редакції / Received: 02.10.2023

Схвалено до друку / Accepted: 05.12.2023

²¹ Ibid... P. 84

²² Ciment J. Atlas of African-American history. P. 142